

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

P 2 5 3 A 1 0 1 1 1

ZIMSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 2. februar 2026 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese naliveo pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 22 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

P 2 5 3 A 1 0 1 1 1 0 3

Priloga k izpitni poli 1

staznanost

Naravoslovje in tehnika

Humanistika in družboslovje

Medicina in zdravje

Knjiga, posvečena pasjim prijateljem

Manca Ahčin
26. avgust 2023

Psi so za mnoge ljudi dragoceni spremljevalci v življenju. Kako pomembna je vez med človekom in psom, se zaveda tudi dr. Marko Snoj, etimolog na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki je štirinožnim prijateljem posvetil celo knjigo z naslovom *Imena slovenskih psov*. Ta je po avtorjevih besedah spomenik živalim, ki so se pred okoli 15.000 leti odločile živeti v sožitju z nami.

»Pes je prva domača žival, ki je človek ni ukrotil, temveč se nam je približal sam zaradi lastnih koristi. Od tedaj se prehranjuje z ostanki človeške hrane, za katere nam je neizmerno hvaležen. Dejstvo, da pes že dolga tisočletja živi z nami, odseva tudi v jeziku,« pojasnjuje Snoj, ki je tudi sam velik ljubitelj psov.

Marko Snoj s svojima ljubljencema, psom Lamom in psičko Mokoš

Knjigo sestavljata uvodni in slovarski del. Prvi v več poglavjih med drugim poljudno prikazuje jezikoslovna spoznanja o besedi pes, o sporazumevanju med psom in človekom ter o slovničnih lastnostih pasjih imen. Vsebuje tudi prispevke treh drugih avtorjev in odlomek iz pripovedi Josipa Jurčiča Deklica in psoglavci. Drugi del pa prinaša kar 12.815 imen 196.312 slovenskih psov, zapisanih na 17.505 načinov, kakor so bila septembra 2018 vpisana v Centralnem registru domačih živali.

Slovenska imena psov lahko odražajo določene značilnosti pasem. Tipična tovrstna imena so na primer Lesi za škotskega ovčarja, Berni za bernskega planšarskega psa in Reks za nemškega ovčarja. Čeprav niso številna, jih ljudje izbirajo dokaj pogosto. Imamo tudi trendovska imena, kot so Amy, Kan, Jack in Ajša, ki jih je sicer veliko, a nobeno ni prav pogosto. Poznamo pa še »zvezde stalnice«, kot so Pika, Lisko, Runo, Biba, Muri in Sultan, ki med lastniki kosmatincev ostajajo priljubljene že več kot sto let. Najpogostejše slovensko pasje ime je Reks, sledijo mu Medo, Pika, Luna, Piki, Maks, Tara in Bela. Več kot polovica vseh v knjigi predstavljenih imen je enkratnih, tistih, ki poimenujejo 50 ali več psov, pa je le 537. Vendar nanje sliši skoraj 150.000 oz. 67 odstotkov vseh naših psov. Tem imenom je dodana tudi njihova etimološka razlaga.

Snoj se v uvodu dotakne tudi zgodovine pasjih imen. Najstarejše znano je Abutiju. Tako se je imenoval štirinožec nekega faraona, ki je vladal v Egiptu pred letom 2280 pr. n. št. Zanimivo je, da lastnikovega imena sploh ne poznamo. Prvo zapisano pasje ime na Slovenskem pa je Harambaša. Tako se je imenoval lovski pes, upodobljen v olju na platnu okrog leta 1666. Le približno desetletje kasneje se pojavi še ime Solidon. Oba sta bila psa imenitnih ljudi. Prvi je pripadal plemiški družini Herberstein, drugi pa je bil koder našega slovitega teologa Janeza Ludvika Schönlebna.

Knjiga je bogata z opisi in razlagami terminov in frazemov, kot so *pasje bombice*, *pasji dnevi*, *pasja radost*, *priiti na psa*, *lagati*, *kot pes teče*, v španoviji še *pes crkne* in *izgovor je dober*, tudi če ga pes na repu prinese. Vsebuje pa tudi poglavji o psu v slovenski prozi in v slovstveni folklori. V slednjem profesorica za področje folkloristike Marjetka Golež Kaučič ugotavlja, da se pes – v nasprotju s ptico, ki je najpogosteje tematizirana žival v folklori nasploh – zelo redko pojavlja v slovenski ljudski pesmi. Močno pa je navzoč v slovenskih basnih, pravljicah in povedkah oz. v ljudskem pripovednem izročilu ter v pregovorih in rekih.

(Prirejeno po: <https://znanost.sta.si/3206665/marko-snoj-pasjim-prijateljem-posvetil-knjizni-spomenik>. Pridobljeno: 12. 9. 2023.)

Prazna stran

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o okoliščinah sporočanja.

Besedilo avtorice _____ je bilo objavljeno dne _____ na spletni strani _____.

Besedilo je posebej zanimivo za bralce, ki _____.

(2 točki)

2. Kaj je avtorico spodbudilo, da je napisala besedilo?

(1 točka)

3. Rešite nalogo o temi in podtemah izhodiščnega besedila.

- 3.1. Imenujte temo besedila.

(1)

- 3.2. Kako si v izhodiščnem besedilu sledijo podteme? Na črtice napišite številke od 1 do 5.

_____ najstarejša znana pasja imena

_____ povezanost psa in človeka

_____ sestava knjige *Imena slovenskih psov*

_____ pes v slovenskem ljudskem izročilu

_____ najpogostejša pasja imena pri nas

(2)

- 3.3. Kako je s temo izhodiščnega besedila povezana fotografija?

(1)
(4 točke)

4. Kateri trditvi o izhodiščnem besedilu sta pravilni? Označite ju z X.

- _____ Besedilo je umetnostno.
 _____ Besedilo je prikazovalno.
 _____ Besedilo je ocena knjige.
 _____ Besedilo je prevladujoče opisovalno.
 _____ Zadnji odstavek je povzetek celotnega besedila.

(1 točka)

5. Določite vrsto besedila glede na ubeseditveno stališče tako, da podčrtate pravilno rešitev ob poševnici in poved dopolnite z utemeljitvijo svoje izbire.

Izhodiščno besedilo je prevladujoče subjektivno / objektivno, saj _____

_____.

(1 točka)

6. Rešite nalogo o knjigi *Imena slovenskih psov*.

6.1. Kaj iz izhodiščnega besedila izvemo o vsebini knjige? Obkrožite tri pravilne odgovore.

Knjiga govori o

- A komunikaciji med psom in človekom.
 B stalnih besednih zvezah, ki vsebujejo besedo *pes*.
 C telesnih značilnostih pasem, ki jih najdemo v Sloveniji.
 Č izvoru pogostih slovenskih pasjih imen.
 D pojavljanju psa v slovenskem filmu.
 E psih znanih Slovenk in Slovencev.

(2)

6.2. Med katera besedila spada knjiga *Imena slovenskih psov*? Obkrožite pravilno možnost. Svojo izbiro utemeljite z dvema dokazoma.

Knjiga spada med

- A praktičnosporazumevalna besedila.
 B uradovalna besedila.
 C strokovna besedila.
 Č publicistična besedila.

Utemeljiti:

— _____
 — _____

(2)
 (4 točke)

7. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, oziroma NE, če ni.

Sobivanje psa in človeka je vplivalo na naš jezik.	DA	NE
Knjiga <i>Imena slovenskih psov</i> je razdeljena na dva dela.	DA	NE
Knjiga vsebuje tudi del literarnega besedila.	DA	NE
Pes je najpogosteje tematizirana žival v slovenskem ljudskem izročilu.	DA	NE
Pes se v ljudskih pesmih pojavlja pogosteje kot v ljudskih pripovedih.	DA	NE

(2 točki)

8. Psom, omenjenim v izhodiščnem besedilu, pripišite lastnika.

Abutiju _____

Harambaša _____

Mokoš in Lam _____

Solidon _____

(2 točki)

9. Ponovno preberite 4. odstavek (Slovenska imena psov ...) in dopolnite preglednico z manjkajočimi vrstami slovenskih pasjih imen oziroma z njihovimi primeri.

Vrste imen	Primeri
_____	Lesi, Berni, Reks
trendovska	_____, _____, _____
_____	Pika, Muri, Sultan

(2 točki)

10. Avtor knjige ugotavlja, da ljudje pse vse pogosteje dojemajo kot družinske člane in jim zato dajejo človeška imena. V smiselno povezanih povedih napišite, ali se strinjate s takim pojmovanjem psov in ali se vam uporaba človeških imen za pse zdi sprejemljiva. Svoje mnenje utemeljite.

(3 točke)

11. Da avtorica ne bi ponavljala besede *pes*, v besedilu uporablja različne izraze. V vsako polje v preglednici napišite po eno besedo ali besedno zvezo iz posameznega odstavka.

	1. odstavek (Psi so za mnoge ...)	4. odstavek (Slovenska imena psov ...)	5. odstavek (Snoj se v uvodu ...)
pes			

(2 točki)

12. Zakaj je avtorica v 4. odstavku (Slovenska imena psov ...) besedno zvezo *zvezde stalnice* napisala v narekovajih?

Besedna zveza je v narekovajih, ker je

- A narečna.
- B strokovni izraz.
- C uporabljena v prenesenem pomenu.
- Č dobesedni navedek.

(1 točka)

13. Dopolnite besedilo tako, da samostalnice v oklepaju postavite v pravilno obliko.

Psi živijo v sožitju z ljudmi že več _____ (tisočletje) in se na njihovo gostoljubje odzivajo z iskreno _____ (hvaležnost). Tudi ljudje so se navadili na življenje s _____ (pes) in jih sprejemajo kot čuvaje, prijatelje ali celo družinske člane. Danes pse najdemo v številnih slovenskih _____ (dom).

(2 točki)

14. Frazeme iz izhodiščnega besedila povežite z njihovim pomenom tako, da na črtice pred njimi napišete ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ pasja bombica	1 finančno propasti
_____ pasji dnevi	2 uspeti v življenju
_____ pasja radost	3 čas hude vročine
_____ priti na psa	4 glinena kroglica z žveplom v papirčku, ki ob udarcu počí
	5 nenadoma prenehati govoriti
	6 navadna salama

(2 točki)

15. Preberite odlomek iz slovarskega sestavka in rešite nalogo.

ukrotíti -ím dov., ukrótil (ī í)

1. s svojim ravnanjem doseči, da se žival vede mirno, ubogljivo: ukrotiti podivjanega žrebca; psa je lahko ukrotil le s palico / ukrotiti leva, tigra / ekspr. ukrotiti otroka, nagajivca

// nav. ekspr. *s svojim ravnanjem doseči, da se zmanjša*

a) stopnja, silovitost pojavljanja: ukrotiti divjanje vode; ogenj, požar se jim je posrečilo ukrotiti šele proti jutru / reko, ki je večkrat poplavljala, so ukrotili z nasipi / ukrotiti inflacijo *zaustaviti*

b) nasprotovanje koga: ukrotiti nasprotnika; z grožnjami, s tepežem, z zaporom ukrotiti / ukrotiti industrijske mogotce

2. nav. ekspr. obvladati, zadržati: ukrotiti jezo, nemir, strast; ukrotiti svoje želje / ukrotiti srce; tokrat se ni mogel ukrotiti / komaj je ukrotila smeh / ukrotiti položaj

• ekspr. plezalec je ukrotil nevarno steno v nekaj urah *preplezal*; ekspr. ta učenec bo enačbo hitro ukrotil *rešil*

15.1. Dopolnite poved z naslovom jezikovnega priročnika, iz katerega je slovarski sestavek.

Slovarski sestavek je iz _____.
(1)

15.2. Preberite povedi in na vsako črtico napišite številko slovarskega pomena, v katerem je uporabljena beseda *ukrotiti*.

Ne le otroci, tudi mnogi odrasli težko ukrotijo svojo trmo. _____

Psa ni ukrotil človek, ampak se je sam odločil za sobivanje z njim. _____

Sunki vetra ogenj v hipu razplamtijo in ga je težko ukrotiti. _____

(2)

15.3. Obkrožite DA, če je trditev pravilna, oziroma NE, če ni.

Beseda *ukrotiti* ima v vseh oblikah naglas na istem samoglasniku. DA NE

Oznaka *dov.* je podatek o glagolskem vidu. DA NE

Drugi pomen besede *ukrotiti* je slogovno zaznamovan. DA NE

Beseda *ukrotiti* se pojavlja v frazemih. DA NE

(2)
(5 točk)

16. Preberite poved in rešite nalogo.

Ljudje pogosto izbirajo tovrstna imena.

16.1. V katero besedno vrsto oz. podvrsto spada podčrtana beseda?

Podčrtana beseda je

- A pridevnik.
- B prislov.
- C členek.
- Č medmet.

(1)

16.2. Napišite poljubno poved, v kateri boste podčrtano besedo uporabili kot drugo besedno vrsto.

(2)
(3 točke)

17. Ali je spodnja poved tvorna ali trpna? Podčrtajte pravilni odgovor in napišite sopomensko poved v drugem načinu.

Lovski pes je bil upodobljen v olju na platnu okrog leta 1666.

Poved je tvorna / trpna.

Sopomenska poved v drugem načinu:

(3 točke)

18. Leve prilastke v besednih zvezah pretvorite v desne in obratno.

Besedna zveza z levim prilastkom	Besedna zveza z desnim prilastkom
slovenski psi	
	značilnosti pasem
	spremljevalci v življenju

(2 točki)

19. Preberite dvostavčno poved in rešite nalogo.

Marko Snoj se zaveda, kako pomembna je vez med človekom in psom.

19.1. Vprašajte se po odvisniku.

_____ (1)

19.2. Poimenujte vrsto odvisnika.

_____ (1)

19.3. Poved strnite v sopomensko enostavčno tako, da odvisnik pretvorite v stavčni člen.

Marko Snoj se zaveda _____.
(1)
(3 točke)

20. Podčrtajte besedi, ki imata dvodelno besedotvorno podstavo.

sporazumevanje štirinožen planšarski desetletje tematiziran
(1 točka)

21. V povedi vstavite manjkajoča ločila.

Ljudje se pogosto sprašujejo ali psi razumejo človeški jezik

Psi lahko živijo z nami v stanovanju ali pa jim v bližini hiše postavimo pesjak

(2 točki)

22. Napišite **uradno pritožbo**.

Zamislite si, da ste Gal/Gaja Trdina (Prešernova ulica 24, 9240 Ljutomer). Pri Založbi ZRC (Novi trg 2, 1000 Ljubljana) ste naročili slovar Marka Snoja *Imena slovenskih psov*. Ob prejemu pošiljke ste ugotovili, da je knjiga poškodovana, zato ste se jo odločili vrniti. V pritožbi navedite tudi, kaj pričakujete od založbe. Manjkajoče podatke si izmislite. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)

